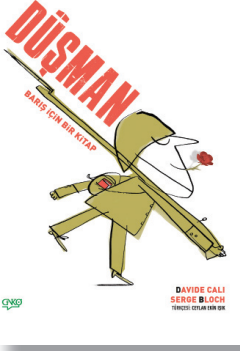
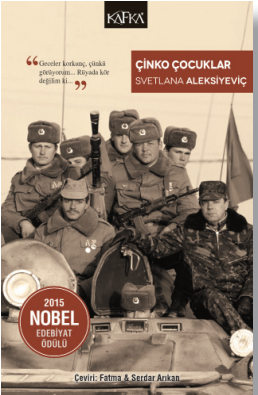

Bir düşman yaratmak

bürkem
cevher

Düşman:
Barış İçin Bir Kitap
Davide Cali ve Serge Bloch
Çeviri: Ceylan Ekin Işık
Ginko Kitap
64 sayfa.

Çinko Çocuklar
Svetlana Aleksiyeviç
Çeviri: Fatma ve Serdar Arıkan
Kafka Kitap
392 sayfa.

Çölün ortasında iki yapayalnız gencecik asker; ikisi de siperlerinde düşmanın bir sonraki hamlesini anlamaya çalışıyor, ikisinin de tek derdi diğerini öldürüp artık evine ve çocuklarına kavuşmak. Öldürmeleri gerekiyor çünkü düşman kötü, kadınları ve çocukları öldürüyor, yetmiyor hayvanları öldürüyor, suları zehirliyor, ormanları yakıyor. “O, vahşi bir yaratık...” Gerçekten öyle mi?

Barış istemenin dahi suç sayıldığı bu günlerde, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi'nin katkılarıyla ve Ginko Kitap etiketiyle yayınlanan 'Düşman: Barış İçin Bir Kitap' hem çocuklara hem de yetişkinlere savaşın getirdiği yıkımı ve barışın aslında herkesin yararına olduğunu anlatıyor. Çizgilerin gücü, kelimelerin tasarruflu kullanımı ile ön plana çıkan 'Düşman: Barış İçin Bir Kitap'ın öyküsü çocuk kitapları yazarı Davide Cali'ye, çizimleri ise ödüllü çizer Serge Bloch'a ait. Ceylan Ekin Işık'ın başarılı çevirisiyle yayınlanan kitabı elinize aldığımızda bırakamıyorsunuz. “Bu gencecik iki asker savaşın anlamsızlığını anlayabilecek mi,” diye merak ediyor, biran önce kitabın sonunu öğrenmek istiyorsunuz.

İlk durduran

“İşte Savaş...” diye başlıyor 'Düşman'. Savaşın bize vurdulu kırdılı yanını göstermiyor kitap. Bir çöldeyiz, çölde iki çukur ve her çukurda birer asker var. Onlar düşman. Biz okurlar, bu iki çukurda ötekinin hamlesinin ne olacağını merak ederek bir yandan hayatta kalmaya çalışsan, diğer yandan da diğerini öldürerek savaşı bitirmeye çalışsan iki askerden birinin gözünden bakıyoruz savaşa. Her iki asker de kısıtlı yiyeceklerle başlıyorlar bu koca çölde. Uzun süredir top sesi duyulmuyor, belki de savaş bitti; belki bu iki asker orada unutuldu ve savaş başka cephelerde devam ediyor. Bilinen tek şey bu iki askerden biri diğerini öldürürse oradan kurtulabilecek, hatta belki öldüren savaşın galibi olacak. Aylardır o çukurda yaşam savaşı veren bu asker savaşa ilk katıldığında kırmızı bir el kitabı verilmiş ona. Bu elkitabında düşmanın ne kadar vahşi, gaddar ve merhametsiz olduğu anlatılmış. “Düşman seni öldürmeden, sen onu öldürmelisin,” denmiş ona. Ölmek ya da öldürmek, işte tüm mesele!

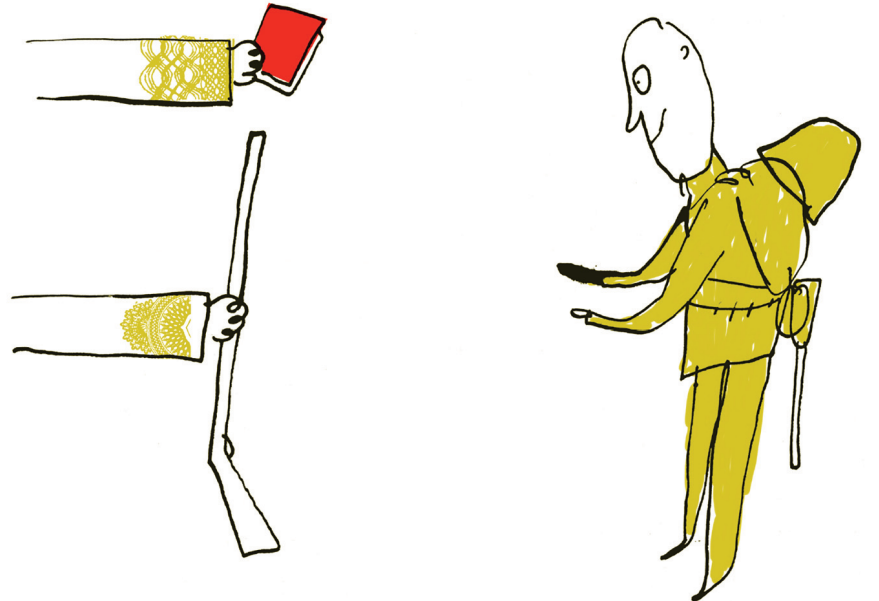
Oysa artık savaş alanı demeye bin şahit isteyen bu koca ıssızlıkta her iki asker de ölmek için çukurlarından çıkamıyor, öldürmek için ayın gökyüzünde görülmediği zamanı bekliyor. Oysa yeni ayda keşfedilecek pek çok gerçek var. En basitinden düşmanın da insan olduğu, bir ailesi olduğu, hatta savaşın bitmesini en az kendisi kadar çok istediği gerçeği. “Savaşı ilk durduran ben olamam, çünkü o zaman beni öldürür. Savaşı ilk o durduralım. O zaman tetiğe basmam. Çünkü ben bir insanım.”

Öl ya da öldür!

Minimalist bir dil ve etkileyici çizimleriyle savaş gerçeğini öylesine başarılı anlatıyor ki 'Düşman', kanlı savaş sahnelerine ihtiyacımız kalmıyor. Yıllar önce izlediğim 'Er Ryan'ı Kurtarmak' filminin başlangıç bölümü geliyor aklıma. Savaşı tüm dehşeti ile yaşamıştım yaklaşık on dakikalık o bölümde. Savaşın yıkıcılığını, ölümün gencecik oğlanları, hatta çocukları nasıl da yakaladığını ve bu kadar gencin ulvi kavramların peşinde ölüme gitmesini o kısacık bölümde görmüş ama anlamamıştım. Gençleri savaşa ve ölüme yollayanın da savaşın bitmesini sağlayanın da aynı sistem ve aynı mekanizmalar olması ise yaşamın en çirkin yüzü. Çukurlarında diğerini öldürmeyi bekleyen bu iki asker de yaşamın bu çirkin yüzünü idrak edecekler mi, o muammayı her okur kendisi çözmeli.

Elbette söz konusu savaş oldu mu ister istemez aklımıza Nobel ödüllü yazar Svetlana Aleksiyeviç'in savaşın dehşetini anlattığı, savaşın savaşan insanlara neler yaptığını anlattığı iki kitabı geliyor: 'Çinko Çocuklar' ve 'Kadın Yok Savaşın Yüzünde'. 'Çinko Çocuklar', Afganistan Savaşı'nda savaşmış ve evlerine dönmüş askerlerle, evlerine çinko tabutlarda dönmüş askerlerin hikayelerini anlatan bir kitap. Aleksiyeviç yüzlerce asker ve asker yakını ile röportaj yapmış ve bu röportajları damıtıp savaşın anlatılmayan yüzünü okurların önüne sermiş 'Çinko Çocuklar'da. Devletin Afganistan Savaşı'nı büyük bir kahramanlık destanı olarak anlatmasına karşın savaştan çinko tabutlarda dönmeyecek kadar şanslı(!) olan askerlerin savaşın kanlı yüzü nedeniyle nasıl da benliklerini kaybettiklerini okuyoruz.

'Düşman'da iki askerin de kendi çukurlarındaki yaşam savaşı okurken aklıma 'Çinko Çocuklar'ın giriş bölümünde anlatılan bir hikaye geldi: “Otobüs terminalinde yarı yarıya boş bekleme salonunda seyahat çantasıyla bir subay oturuyordu, yanında ise içinde kuru incirler olan bir kutunun dibini elindeki çatala kazımaya çalışan, asker tıraşı olmuş, çok genç ve çok zayıf bir delikanlı vardı. Köylü kadınlar art niyetsiz bir şekilde yanlarına oturup sormaya başladılar: Nereye gidiyorlardı, niçin gidiyorlardı, neciydiler, kimdiler? Subay çıldırmış olan askeri evine götür-

rüyordu: “Kâbil’den beri eline ne geçerse onunla kazmaya çalışıyor: Kürekle, çatala, sopayla, kalemle.” Çocuk başını kaldırdı: “Saklanmak lazım... Ben çukur kazıyorum... Çabucak kazıyorum. Biz onlara kardeş mezarları diyorduk. Ben herkes için kocaman bir çukur kazıyorum...”

Ya da askerlerin ölmek için öldürmeleri gerektiğini okurken, savaştan sağ dönmüş genç bir üstbaşın sözlerini hatırlıyorum: “Ben öldürmeye gitmemiştim oraya, ben normal bir insandım. Bize orada savaşanların haydut olduğunu, bizim ise kahraman olacağımızı, bize teşekkür edileceğini söylemişlerdi.” Savaştan dönen askerlerin artık eskisi gibi olamadıklarını, hayata uyum sağlayamayıp savrulduklarını, kiminin aklını yitirdiğini, kiminin hiç yoktan katil olduğunu görüyoruz. Sonuçta savaş demek yıkım demek, savaş demek ölüm demek, cinayet demek.

‘Düşman: Barış İçin Bir Kitap’ okurlarına savaşın anlamsızlığını gösteren oldukça güçlü bir kitap. Çocuklarla birlikte okumak, kitap hakkında konuşmak ve çocukların zihninde barışın önemini inşa etmek gerekiyor. Ama yetişkin okurlara ‘Düşman’la birlikte Aleksiyeviç’in kitaplarını da hararetle tavsiye ederim. Bu kitaplarda savaşan askerlerin akıbetini,

savaşın getirdiği sosyal ve ekonomik yıkımı okumak elbette zor bir deneyim. Ancak savaş tamamlarının böylesine yüksek sesle çalındığı bir zamanda savaşın gerçek yüzünü bilmek çok önemli. Savaşın askerlerini nasıl insanlıktan çıkardığını yine hikayesi ‘Çinko Çocuklar’da yer alan keskin nişancıdan okuyalım: “Gece yarısı uyandı-

ğında burada mı yoksa orada mı olduğumu ayırt edemiyorum. Burada dışarıdan bir gözlemci gibi yaşıyorum... Bir karım ve bir çocuğum var. Onlara sarıldığımda hiçbir şey hissetmiyorum, öpüyorum, yine bir şey hissetmiyorum. Eskide güvercinleri severdim... Sabahı severdim... Mutluluğumu geri alabilmek için her şeyimi veririm...”

